

การจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Tourism Management of Famous Priest in Nakhon Si Thammarat Province

สุจิตราภรณ์ จุสปาโล^{1/}

Sujitraporn Jussapalo^{1/}

Abstract: This research was aimed 1) to study the potential of organizing paying homage to famous monks as cultural tourism, 2) to plan tour programs on paying homage to famous monks in Nakhon Si Thammarat with excursions to nearby tourist destinations. The data were collected from in-depth interviews, focus group and brainstorming among TAT staff of Nakhon Si Thammarat Sport and Recreational Center, tourism entrepreneurs, community leaders, and local people. It was found that the potential to organize paying homage to famous monks as cultural tourism in Nakhon Si Thammarat in the five areas under study vary according to their local historical heritages. Such differences affect the communities ability to properly organize the five tour programs that include paying homage to famous monks in Nakhon Si Thammarat. The programs under the present study included two tour packages for two days and one night, one tour package for three days and two nights, and two tour packages for one day.

Keywords: famous priest, Nakhon Si Thammarat, tour package

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์และ 2) สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงโดยใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 แหล่ง มีสภาพแตกต่างกันตามคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลต่อสภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีโปรแกรมการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เหมาะสมจำนวน 5 โปรแกรม โดยมีโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป 2 วัน 1 คืน จำนวน 2 โปรแกรม โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป 3 วัน 2 คืน จำนวน 1 โปรแกรม และโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป 1 วัน จำนวน 2 โปรแกรม

คำสำคัญ: พระเกจิอาจารย์ นครศรีธรรมราช โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป

^{1/}คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

^{1/}Faculty of Business Administration, Hat Yai University, Songkhla 90110, Thailand

คำนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยที่ส่งผลต่อการสร้างความแข็งแกร่งและการเติบโตของเศรษฐกิจที่สามารถดึงดูดเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย โดยข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้ปีละ 928,199 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) ซึ่งอัตราการเติบโตของรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2540 จนถึงปี พ.ศ.2552 เฉลี่ยร้อยละ 11.94 % ต่อปี แต่หลังจากปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีอัตราที่ลดลง อันเนื่องมาจากภัยคุกคามหลายอย่างที่เกิดขึ้นในโลก ไม่ว่าจะเป็นภัยก่อการร้าย โรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในสหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ส่งผลไปทั่วโลก ตลอดจนเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศไทย (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, 2553) ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบทางด้านนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย นั่นคือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้ระดมสมองภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2555-2559 เพื่อฟื้นฟูพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืน และผู้ประกอบการควรเร่งนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะการปรับแผนการตลาดที่หันมาเน้นคนไทยและกลุ่มคนต่างชาติที่ทำงานในไทย เพื่อสร้างโอกาสในการขยายตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มมากขึ้น สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (religious tourism) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) การท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) เป็นต้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชถือว่าเป็นหัวเมืองขนาดใหญ่มีพระเกจิอาจารย์ดัง ๆ มากมาย เช่น พ่อท่านชังวัด วัวหลุง พ่อท่านเขียววัดหรงบน พ่อท่านคล้ายวัดสวนขัน พ่อท่านคลั่งวัดถลุงทอง และหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด

เป็นต้น การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อสักการะพระเกจิอาจารย์ดังในจังหวัดนครศรีธรรมราช ถือหลักแนวคิดการท่องเที่ยวในมิติของการเรียนรู้โดยนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาลัทธิธรรมคำสอนตลอดจนสามารถนำมามาใช้ในการปฏิบัติภาวนาในชีวิตประจำวันได้ การศึกษาเส้นทางสถานที่บรรพชาเป็นพระภิกษุ เส้นทาง การส่งสอนศิษยานุศิษย์ การสร้างบุญบารมีธรรม วัดที่จำพรรษา สถานที่นั่งวิปัสสนากรรมฐาน และสถานที่ที่ท่านมรณภาพ การเดินทางตามเส้นทางนี้มีได้เพียงเพื่อการกระตุ้นสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในมิติเชิงสังคมอีกด้วย เนื่องจากแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยี่ยมชมเยือนตามเส้นทางดังกล่าว จะสะท้อนถึงวิถีชีวิตและหลักธรรมที่พระเกจิอาจารย์ได้สั่งสอนและยึดเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยคณะผู้วิจัยมุ่งหวังให้เป็นโครงการนำร่องการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้และอนุรักษ์ประวัติศาสตร์สำคัญ ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชน ในการสืบสานประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ มีรายละเอียดดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) 1) แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญจัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวและในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม 2) บริการ การท่องเที่ยว บริการที่รับรองการท่องเที่ยว รวมถึง

โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอุปทานประเภทหนึ่งเพื่อสร้างความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ (Mottiar, 2006) และ 3) ตลาดการท่องเที่ยว เป็นอุปสงค์ ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งของนักท่องเที่ยว เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ

นักวิชาการได้กล่าวว่า เส้นทางท่องเที่ยว (route tourism) เป็นความหวังในการรักษาความยั่งยืนการท่องเที่ยวของโลก (Lourens Marlien, 2007) และมีนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้ความหมายของเส้นทางท่องเที่ยว ว่าเป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวไปตามเส้นทางที่มีจุดเริ่มต้นไปยังจุดหมายปลายทางที่เป็นสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายในการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางนั้น ๆ (Grefe, 1994) โดยที่ผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อใช้รองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ Meyer (2004) รายงานว่า เส้นทางท่องเที่ยว ควรได้รับการพัฒนาเพื่อสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาจเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ สามารถพัฒนาให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวได้

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) รายงานว่า การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและมีความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและการสนับสนุน

ทางด้านนโยบายด้านงบประมาณและด้านบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านการจัดการ ด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การบริการและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นอกจากนี้จากเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นรวมถึงการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยมีองค์ประกอบของคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงในปัจจุบันที่สามารถสนองตอบตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละรูปแบบได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวตามสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา 5 พื้นที่ คือ

1. สถานที่สักการะหลวงพ่อดอเหนือบนน้ำทะเลเจ็ด เกาะนุ้ยนอก อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. วัดพระธาตุน้อย (พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์) อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วัดทรงบน (พ่อท่านเขียว) อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. วัดถลุงทอง (พ่อท่านคลั่ง) อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. วัดวัวหล่ง (พ่อท่านซัง) อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วยภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนพื้นที่ละ 10 คน กลุ่มที่ 2 ประชาชนในท้องถิ่นพื้นที่ละ 20 คน กลุ่มที่ 3 หน่วยงานของรัฐพื้นที่ละ 10 คน กลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวพื้นที่ละ 10 คน กลุ่มที่ 5 เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการของจังหวัดพื้นที่ละ 5 คน และกลุ่มที่ 6 ชุมมพระเครื่องนครศรีธรรมราชจำนวน 5 คน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดและขั้นตอนในการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ในพื้นที่ศึกษา 5 แหล่ง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดประชุมคณะทำงานเพื่อศึกษาศักยภาพการเตรียมความพร้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความหมายของดัชนีชี้วัดแต่ละตัว และเกณฑ์การศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ในพื้นที่ศึกษา 5 แหล่ง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัด

ประชุมคณะทำงาน เพื่อศึกษาศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ เพื่อทำความเข้าใจความหมายของดัชนีชี้วัดแต่ละตัวและเกณฑ์การศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ โดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็น ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการดำเนินการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและรายการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือในการวิจัย: แบบศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์แบบศึกษาศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยว

แบบศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ และแบบศึกษาการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตัวชี้วัดมาจากมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว

แบบศึกษาศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตัวชี้วัดมาจากมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด คือ ความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ความมีชื่อเสียงและการเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว มีวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว การสืบสานกิจกรรมการท่องเที่ยวให้คงอยู่

ต่อเนื่อง มีกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว

แบบศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด คือ การเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง การก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง มีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง มีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์ มีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว

แบบศึกษาการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด คือ การจัดทำเอกสารหรือสื่อแนะนำเพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล การจัดอบรมให้ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการนำเที่ยว การกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดพื้นที่สำหรับร้านค้าร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น การจัดกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเพณีท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเรียบเรียงและนำเสนอตามข้อเท็จจริง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ มีดังนี้

1) ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มประชาชนในแต่ละพื้นที่วิจัย ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 แหล่งจำนวน 150 คน โดยใช้ดัชนีในการวัดศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การจัดทำเอกสารหรือสื่อแนะนำเพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล การจัดอบรมให้ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการนำเที่ยว การกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดพื้นที่สำหรับร้านค้าร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ การจัดกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเพณีท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

1.2) ด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการกับนักท่องเที่ยว ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ชุมชนมีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์

1.3) ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมชื่อเสียงและการยอมรับของนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมและประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การสืบสานกิจกรรมการท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อเนื่อง การมีกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว

Table 1 Comparing the potential of tourism management for famous priest in Nakhon Si Thammarat

Activities	Hlong Poo Taod Hyeab Nam Ta Lay Jerd Khor Nui, Kanom		Por Tan Clay VaJaSit, Wat tat noi		Por Tan Keaw, Wat Hrong Bon, Pakpa nung		Por Tan Sung, Wat Wour Hlung, Rongpiboon		Por Tan Cling, Wat Ta Loung Tong	
	Yes	No	Yes	No	Yes	No	Yes	No	Yes	No
1.Preparedness of the community										
1.1 Making tourist attraction's media	✓		✓			✓	✓			✓
1.2 Making Tourism development plan	✓			✓		✓		✓		✓
1.3 Training of the community	✓		✓			✓		✓		✓
1.4 Security measures for tourist	✓		✓		✓		✓		✓	
1.5 Setting the shop/ restaurant area	✓		✓		✓		✓		✓	
1.6 Setting the facilities ex toilet carpark	✓		✓		✓		✓		✓	
1.7 Local tradition	✓		✓		✓		✓		✓	
1.8 Communities maintenance	✓			✓		✓		✓		✓
2.Community Potential										
2.1 Community activities ex tour guide tourism service	✓			✓		✓		✓		✓
2.2 Community information community suggestion	✓			✓		✓		✓		✓
2.3 Setting the organization project for tourism	✓			✓		✓		✓		✓
2.4 Local community participate for tourism management	✓		✓			✓		✓	✓	
2.5 Community receive income from food and service		✓		✓		✓		✓		✓
2.6 Income from the local arts	✓			✓		✓		✓		✓
2.7 Income from accommodation ex Homestay	✓			✓		✓		✓		✓
2.8 Income from tour guide and tourist service	✓		✓		✓		✓		✓	
3.Tourist Attraction potential										
3.1 Tourist Attraction Identity	✓		✓		✓		✓		✓	
3.2 Fine arts and architecture tourist attraction	✓		✓		✓		✓		✓	
3.3 Famous tourist attraction	✓		✓		✓		✓		✓	
3.4 Culture attraction	✓		✓		✓		✓		✓	
3.5 Convenient		✓	✓			✓	✓			✓
3.6 Tourism activity for tourist	✓		✓			✓		✓		✓
3.7 Cultural heritage tourism	✓		✓		✓		✓		✓	
3.8 Private and government support for tourism development	✓			✓		✓		✓		✓

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันไปดังนี้ คือ สถานที่สักการะหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เกาะนุ้ยนอก อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวมีการปฏิบัติทุกองค์ประกอบและดัชนี คือ การเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การจัดทำเอกสารหรือสื่อแนะนำเพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล การจัดอบรมให้ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการนำเที่ยว การกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดพื้นที่สำหรับร้านค้า/ร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ การจัดกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเพณีท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมืองของชุมชน ด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยความสะดวก

สถานที่สักการะพ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ วัดธาตุน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวพบว่าจากดัชนีประเมินศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว ยังไม่มีองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชนและด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับ

พัฒนาการท่องเที่ยวจากกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน

สถานที่สักการะพ่อท่านเขียว วัดทรงบน อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว จากดัชนีประเมินศักยภาพการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ไม่มีการจัดทำสื่อแนะนำหรือเอกสารเพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวและไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวจากดัชนีประเมินศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลข่าวสารและไม่มีการแสดงความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว ยังไม่มีองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชนและด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวจากกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน ส่วนด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวจากกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน

สถานที่สักการะพ่อท่านชัง วัดวัดหลวง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวจากดัชนีประเมินศักยภาพการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ส่งผลต่อการมีความรู้ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนและไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับ

ร้านค้า/ร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวจากดัชนีประเมินศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว ยังไม่มีองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชน และด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวจากกลุ่มองค์กรทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

สถานที่สักการะพ่อก่านคลิ้ง วัดถลุงทอง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวจากดัชนีประเมินศักยภาพการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ส่งผลต่อการจัดทำสื่อแนะนำหรือเอกสาร เพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวและการจัดอบรมให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวจากดัชนีประเมินศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่มีในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว ยังไม่มีองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชน และด้านศักยภาพในการดึงดูดและรองรับการท่องเที่ยวมีศักยภาพตามดัชนีในการวัดเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่อง การได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายงบประมาณและบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวจากกลุ่มองค์กรทั้ง

หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

2) โปรแกรมการท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ผู้วิจัยได้สรุปเส้นทางการท่องเที่ยว รายการท่องเที่ยว และนำมาออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป เพื่อเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงร่วมกับแกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการของจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้คือ

โปรแกรมที่ 1 ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน (สงขลา-นครศรีธรรมราช) เริ่มจากวัดพะโคะ – วัดพัทธสีมา – วัดแม่เจ้าอยู่หัว – วัดทรงบน – ศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ – ตลาด 100 ปี – บ้านนกนางแอ่น – วัดธาราวดี – วัดคงคาดี – วัดป่าระกำเหนือ – วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร (ราคา 1,990 บาท)

โปรแกรมที่ 2 ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน (หาดใหญ่-นครศรีธรรมราช) เริ่มจากวัดคงคาเลียบ – วัดเขาอ้อ – วัดดอนศาลา – วัดถลุงทอง – วัดธาตุน้อย – บ้านคีรีวง – วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร – วัดคงคาดี-วัดป่าระกำเหนือ – วัดธาราวดี – ศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ – ตลาด 100 ปี – บ้านนกนางแอ่น วัดพัทธสีมา – วัดแม่เจ้าอยู่หัว – วัดทรงบน – วัดบางเนี่ยน (ราคา 1,990 บาท)

โปรแกรมที่ 3 ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน (พัทลุง - นครศรีธรรมราช) เริ่มจากวัดเขาอ้อ – วัดดอนศาลา – ทะเลน้อย – วัดวังหวะ – วัดถลุงทอง – วัดธาตุน้อย – บ้านคีรีวง – วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร – วัดจันทราตุธาราม – บ้านแหลมประทับ - Pancake rock – โลมาสีชมพู – มนัสการหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เกาะนุ้ยนอก – วัดคงคาดี – วัดแม่เจ้าอยู่หัว – วัดทรงบน – วัดบางเนี่ยน (ราคา 2,990 บาท)

โปรแกรมที่ 4 ระยะเวลา 1 วัน เริ่มจากวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร – วัดวังหวะ – วัดถลุงทอง – วัดบางเนี่ยน – วัดแม่เจ้าอยู่หัว – วัดทรงบน – ศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ -

ตลาด 100 ปี – บ้านนกนางแอ่น – วัดธาราวดี – วัดคงคาดี – วัดป่าระกำเหนือ (ราคา 999 บาท)

โปรแกรมที่ 5 ระยะเวลา 1 วัน เริ่มจากวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร – บ้านแหลมประทับ - Pancake rock – โดมาสีชมพู - มนัสการหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เกาะนุ้ยนอก - วัดจันทราธรรมาราม- วัดธาราวดี - วัดทรงบน - ศึกษาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ - ตลาด 100 ปี -บ้านนกนางแอ่น – วัดบางเนี่ยน (ราคา 999 บาท)

สรุป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเกจิอาจารย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 แหล่ง มีศักยภาพความพร้อมในการบริหารจัดการโดยชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงจำนวน 5 โปรแกรม แบ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูประยะเวลา 2 วัน 1 คืน จำนวน 2 โปรแกรม โปรแกรมสำเร็จรูประยะเวลา 3 วัน 2 คืน จำนวน 1 โปรแกรม และ โปรแกรม 1 วัน จำนวน 2 โปรแกรม เพื่อรองรับการเปิดการท่องเที่ยวอาเซียนและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล การเดินทางตามเส้นทางนี้ มิได้เพียงเพื่อการกระตุ้นสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในมิติเชิงสังคม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสสัมผัสกับเรื่องราวและหลักธรรมคำสอนของพระเกจิอาจารย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐในแต่ละชุมชน ควรสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ควรมีนโยบายงบประมาณ และบุคลากร เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของโคจิฉีกษณ์ (2556) ที่รายงานว่า การจัดการท่องเที่ยวจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและทุนทางสังคมของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการคิดและวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน

ส่วนด้านศักยภาพของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ชาวบ้านควรจัดตั้งกลุ่ม เพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในชุมชน เช่น เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล และด้านสุดท้ายศักยภาพในการดึงดูดใจและรองรับการท่องเที่ยว จากผลการวิจัยพบว่า ทุกพื้นที่ศึกษามีศักยภาพพอที่จะพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสักการะพระเกจิอาจารย์ แต่อย่างไรก็ตามบางพื้นที่ยังต้องการ การพัฒนาประเด็นที่พื้นที่นั้น ๆ ยังไม่มี หรือยังมีน้อยตามผลการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้น และผู้วิจัยได้เสนอแนะเพื่อสร้างความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวและรักษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ประเพณี และควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยวทุกพื้นที่ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีควรดูแลความสะอาดของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำควรมีป้ายอธิบายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและควรจัดเตรียมเอกสารเผยแพร่ที่กล่าวถึงจริยวัตร การปฏิบัติดี รวมถึงประวัติของวัดที่เกี่ยวข้องหรือคุณวิเศษของพระเกจิอาจารย์จากเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ขอขอบคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช คุณสุเทพ เกื้อสังข์ คุณสุทธิ ศิลสมัย ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราชและผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในการจัดทำรายงานการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. คู่มือแนวทางการจัดการที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2550. สถิตินักท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. 2550. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล:

- http://www2.tat.or.th/stat/web/static_index.php
(10 กรกฎาคม 2550).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 2550. ทรัพยากรการท่องเที่ยว.
(ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://dit.dru.ac.th/home/023/travel_resource/index.html
(15 มกราคม 2551).
- สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น. 2553. บทวิเคราะห์
ธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท ปี 2553. สำนักงาน
พัฒนาหน่วยบริการอุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
2540. การดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการ
ท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ รายงานผลการ
ดำเนินการเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งชาติไทย, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2548. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่ง
ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์. สำนักพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการ
ท่องเที่ยวและกีฬา, กรุงเทพฯ.
- โคจิลักษณะณ์ กมลศักดิ์ดาวิกุล. 2556. การพัฒนาการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรทฤษฎีใหม่โดยชุมชน อำเภอ
เสนาห์ จังหวัดสระบุรี. วารสารการพัฒนารัฐบาล
และคุณภาพชีวิต 1(1): 53-65.
- Cooper, C., J. Fletcher, D. Gilbert and S. Wanhil.
1994. Tourism Principle and Practice.
Pitman, London.
- Greffe, X. 1994. Is rural tourism a lever for economic
and social development. Journal of
Sustainable Tourism 2: 22-40.
- Lourens, M. 2007. Route Tourism: a roadmap for
successful destinations and local economic
development. Development Southern
Africa, 24(3): 475-490
- Meyer, D. 2004. Tourism routes and gateways: key
issues for the development of tourism routes
and gateway and their potential for pro-poor
tourism. Overseas development Institute,
London.
- Mottiar, Z. 2006. Holiday home owners: a route to
sustainable tourism development: an
economic analysis expenditure data.
Journal of Sustainable Tourism 14(6): 582-
600.
-